

3-ik szám. Január 20. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:

SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:

EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre. postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁRSZNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Scylla.“ — Panhellenion. (Költ.) — „A hoszsú haju hölgy.“ (Beszély.) *Jókai Mórtól.* — „A wielicskai sóaknák.“ *Myskowszky Viktoról.* — „Havre de Grace-ból New-Yorkba.“ *Rosti Páltól.* — „Nápolyi levél.“ *Óváry Lipóttól.* — „Felelet xxx. urnak.“ *B. Szathmáry Károlytól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól* — „Vegy es közlemé-

nyek.“ — „Ujdon-ságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Scylla.“ — „A wielicskai sókáporna.“ (Rajz. *Miskowszky V.*) — „A wielicskai sóaknák.“ — „Jéghegyek.“ — „A Kolozsvár alatti templom.“ (Rajz. *Nemes Albert.*)

Ujdonságok.

—v— (A képviselők háza) jan. 12-ikei ülésén Kálóczy Lajos, Perczel Béla s gr. Ráday Gédeon (ez utóbbi nevében Deák Ferenc) képviselői állásukról lemondtak, mert időközben hivatalt vállaltak s ezután Deák Ferencnek indítványára a ház határozatilag kimondta, hogy az időközben hivatalt vállalt képviselők ismerjék kötelességüknek, lemondásuk által választóiknak alkalmat nyújtani akaratak újabb nyilvánítására. Ezután Deák Ferenc előterjesztette a hadkiegészítési parancs ellenében a jobb s baloldal előleges egyetértésével készített felirati javaslatát, mely többek közt következő főbb pontokat foglal magában.

„Magyarországnak azon kétségtelen joga, hogy vérendszérének megállapítása és bármily átalakítása csak az országgyűlés beleegyezésével jöhessen létre, egyidős az ország alkotmányával; törvényeink, a királyi hitlevelek, a pragmatika sanctió s alkotmányos életünk folytonos gyakorlata egyaránt biztosították azt. — Az ország ezen kétségtelen jogának újabb tetleges tagadása azon legfelsőbb rendelet, mely a vérendszert illetőleg közelebb kiadatott. S mi, kik legszentebb kötelességünknek tartottuk ismételve sürgetni, hogy mindenek előtt a felfüggesztett alkotmány állitassék teljesen vissza, vétkeznénk hazánk ellen, mely reánk biza jogainak védelmét s vétkeznénk a Felséged iránti hódoló tisztelet ellen, mely nekünk őszinteséget parancsol, ha az abszolút rendszernek ezen újabb intézkedését hallgatással mellőznök. Tárgya ezen rendeletnek azon legnemesebb és legsúlyosabb adózás, melylyel a polgárok az államnak tartoznak: a honfiak vére és élete; szabályai mélyen behatnak a családi élet legszentebb viszonyaiba s az ország legfontosabb szellemi s anyagi érdekeit érintik. Nemesak azon első és legfőbb tekintet, melyet mellőzni joggal sohasem lehet: alkotmányunk alaptörvényeinek világos rendelete, hanem ezenfelül a méltányosság és célszerűség is megkívánják, hogy ilyenmű rendelkezések megállapításához az ország akarata is hozzájáruljon, s e nélkül és ennek törvénytörvényes nyilvánítása előtt, azok tetleg végre ne hajtassanak. — De ha még akkor is, midőn az alkotmányunk egy részről joggal követelt, más részről ismételve ígért tetleges életbeléptetésére méltán vélt [már számolhatni a hon minden polgára; ha még a fejedelmi ígéret teljesítésének küszöbén is, azon nagyfontosságú tárgyban, mely az alkotmányosság minden fogalma szerint a törvényhozás rendszer útjára tartozik, törvény gyanánt abszolút hatalommal adatnak ki legfelsőbb rendeletek és e rendeletek, a nélkül, hogy az ország azoknak okait, szükségét, célszerűségét és horderejét előre megfontolhatta, s alkotmányos uton azokra nézve akaratát kijelenthetné volna, azonnal tetleg végrehajthatni is parancsoltatnak: lehetetlen, hogy az ébredni kezdett bizalom el ne enyészszék. Ily rendeletek mellett lelkesülés keletkezni soha sem fog, sőt még a nép megnyugvása sem remélhető. Mert az alkotmányellenes mód, melyen e rendelkezések tettettek, már magában is elegendő arra, hogy megnyugvás és lelkesülés helyett, elkeseredést költsön. — Mély tisztelettel kérjük tehát Főlségedet, vegye kegyelmesen tekintetbe, hogy az ország jogait, melyeket a pragmatika sanctió is ünnepélyesen biztosított, sértetlenül megóvni kötelességünk, s e kötelességet elmulasztanunk nem szabad; ne engedje, hogy alkotmányunk alapelveinek ezen, s ehhez hasonló megtámadásai által lehetetlenné tétessék a kiegyenlítés műve: szüntesse meg ezen, most kiadott rendeletet, szüntessen meg általában minden egyéb oly intézkedést, mely, alkotmányunk mellőzésével, sőt egyenes sérelmével, az abszolút hatalom

által adatott ki; s tetleg és teljesen állítsa vissza minélelőbb alkotmányunkat, hogy annak alapján képesek legyünk jogszerezüleg határozni és intézkedni mindazok felett, a miket az ország biztossága, szellemi és anyagi érdekei sürgetőleg kívánnak.“

Ezenkívül Madarász József is nyújtott be indítványt, melyben határozatilag óhajtja kimondatni a hadkiegészítési parancsnak törvényellenességét, s hogy mindazok, kik foganatosításához járulnának, régibb törvényeink értelmében bűnhődjenek. — Jan. 15-dikén napirendre került *Deák Ferenc* felirati javaslata s *Madarász* határozati indítványa, melynek tárgyalását ez akkorra kéri halasztani, kikorra a ház azt szükségesnek látja. Ezután *Tisza Kálmán* rövid, de tartalmas beszédet mondott, s *Deák* felirati javaslatát egész terjedelmében pártolá, mire azt az egész ház egyhangulag elfogadta. A szakaszkonkénti tárgyalás után az elnök kijelenté, hogy az elfogadott javaslatot *Joannovits* jegyző viszi át a főrendek legközelebbi ülésébe. — Ugyanaz ülésen *Ürményi József* is beadta képviselői állásáról való lemondását, miután időközben közhivatalt vállalt. — 16-dikán a képviselőház hitelesítette az előbbi ülés jegyzőkönyvét, mire *Joannovics György* jegyző ugy a feliratot valamint az erre vonatkozó jegyzőkönyvet a főrendiek ülésébe átvitte, (a muzeum újból rendezett s igen csinos teremébe,) hol az másnapra határozatott tárgyalatni. — 17-dikén a felsőház ülésén az alsóház felirati javaslata felolvastatván, *b. Wenkheim Béla* lelkesülten szólott a mellett, s erre gr. *Cziráky* is pártolta azt, de előbb az 1848. II. III. és IV. törvénycikkeket revideálni óhajtá. (Zugás.) Mintugyszólásra többen nem voltak följegyezve, az elnök (*b. Sennyey*) kérdésre az egész ház felállással, egyhangulag elfogadta a feliratot, s így az itt is hitelesítettván, át fog adatni ő felségének.

—v— (*Bartal György helytartósági alelnök*) már letette hivatalát ő felsége kezeibe, s több oldalról erősítik, hogy *Majláth* kancellár is le fogna köszönni, a miért gr. *Forgách* Antallal folynának e hivatal s illetőleg a hadkiegészítési parancs végrehajtása végett az alkudozások.

—v— (*Adomány az inségeseknek.*) Pestmogyében az inség már ijesztő fokra hágott. A pestmogyei első takarékpénztárt illeti tehát a legnagyobb dicséret, hogy igazgatója *Hajós József* indítványára már nemcsak majdnem 500,000 ftnyi kölcsönt osztatott ki az inségesek közt, de közelebb ajándékul, a közgyűlés jóváhagyása reményében — 2000 ftot és utalványozott. Oly nemes példa ez, melyet a kormánynak, pénzügyintézeteknek és gazdag magánosoknak követniök kellene.

Harmadik évi folyam.

3. szám.

Jannár 20. 1867.

S c y l l a.

Ha oly veszedelmekről van szó, melyek egyikét alig kerültük ki, máris a másik felé rohanunk, közmondásossá vált a *Scyllát* és *Charybdist* emleget-

Ha az útas Nápolyból, azon felséges tájról, melyről az olasz azt tartja: „Napoli vedere e poi morire: Nápolyt látni és aztán meghalni,“ mondjuk

Scylla.

nünk s ezért tán nem lesz fölösleges, ha ezen ó-kori rémek egyikének rajza s rövid leírásával megismertetjük az olvasót.

ba e tájról a calabriai partok hosszában déli irányban vitorlázik, ama félsziget legdélibb csuczához s az ugynevezett messinai tengerszoroshoz ér,

mely Sziciliát Kaláabriától elválasztja. Eszorosban van Reggio is, Messinával majdnem szemben, hol Garibaldi Sziciliából átkelve embereivel néhány év előtt, a szerencsétlen aspromontei eset előtt, partra szállt, mely esetenél Pallavicini piemonti ezredes szomorú hírnevet szerzett magának, midőn az olasz szabadság legnagyobb hősének, Garibaldinak testébe olasz golyót röpttetett.

A mi a *Scyllát* illeti, ez a szoros északi bejárásától mintegy két órányira van a tengerben, hasomevü városka alatt s a hullámok közül szeszélyes alakzatban kimeredő sziklacsoportozatból áll, melyen a bősült habok iszonyu robajjal, mintegy ordítás közt törnek meg s innen kapta ó-kori Scylla, azaz „nöstény kutya“ nevét. Ettől nem messze vannak a szintén veszélyes, Charybdisnek nevezett sziklák és örvények, melyek hajdanában, midőn még mind a hajók, mind a hajózás tökéletlenebb volt, ezen igen járt tengeri úton s a szoros miatt tengerfolyamot képező helyen sokkal veszélyesebbek lehettek mint mai nap, midőn a gyakorlott tengerészek, a sűrűn alkalmazott világító toronyok által is kalauzoltatva, sokkal nagyobb akadályokon is könnyen diadalmaskodnak.

A Scylláról hajdan, a hitregék virágzása korában, igen sok mesét költöttek, s többek közt Homér szerint egy hatfejű nöstény sárkány tartózkodott itt, mely a köszikla üregéből tizenkét első lábát s rettentő hat nyakát kinyujtván, tengeri állatokat halászott, s Ulyssesnek egyszerre hat emberét ragadta el; mely regének ha egyáltalán van valami alapja, ez alkalmasint itt tartózkodhatott nagyobb szerű polyp lehetett, melyet a költő

képzelmé sárkánynya nagyított. — Későbbi költők e szörnyeteget tengeri kutya és farkasok által övezett, illetőleg örzött tengeri szüzzé változtatták át.

Scyllától valamennyire fölebb, északnak fekszik az ugynevezett Pelore-előfok, melyet így Hannibal hajója kormányosáról, Peloriusról neveztek el. Hannibált tudniillik üldözőbe vették vala a rómaiak, s midőn ez örökhírü karthágói hadvezér már egészen ezen előfokig jutott hajójával, szeméi egyszerre pillantották meg a kaláabriai és a sziciliái partokat, s midőn a két part közt tengerszoros vagy egyéb átjárást egyáltalán nem vett észre, azt hívé, hogy el van árulva s öbölbe van csalva, melyben ellenségei őt könnyen elfoghatják. Hannibal, a gyors és erélyes elhatározások embere, szemét már az újján levő, mérget tartalmazó gyűrűre illesztette, s gyors halállal akart a gyalázatos rabság elől menekülni; azonban mielőtt életének véget vetne, azt akarta, hogy árulója elébb menjen az alvilágba, hirül adni az isteneknek az ő utraindulását is. Hiába könyörgött a szerencsétlen kormányos csak két órai halasztásért, erősítve, hogy akkorra már a tengerszorosba érnek. A kérelhetlen hadvezér meg nem indult s a tengerbe vetteté őt. Midőn azonban két óra múlva a messinai szorosban csakugyan meggyőződött kormányosa ártatlan voltáról, ekkor Hannibal a tengerszorosra való kilátást elzáró előfokot annak nevére Peloriusnak (ma Pelore) nevezte el. Igaz, hogy ez elégtét kissé elkésett, ez mindazáltal a szerencsétlen nevét megörökítette, ki nek emléke különben bizonyára nem élt volna túl évezredek.

Panhellenion.*)

I.

Ezer görög hajóra száll
Megmenteni honát,
Látatlanul velök megyen
Hadúr, a jó barát.

Sötét az éj, borús az ég,
Zajognak a habok,
De bájosan — kelet felől —
Egy csillag átragyog.

S bár szirt felett s veszély között,
Kiszáll a hős csapat,
S buzgón letérdel s ajaka
Imára így fakad:

„Egek hatalmas Istene!
Hozzád fohászokunk,
Add: ellenállhatatlanul
Küzdjön merész karunk.“

„Add összetörnünk ős hazánk
Nehéz bilincseit,
S megmentjük ezredéven át
Megörzött kincseit.“

Fohász után legott feláll,
S esküt dörög szava:
„Élünk, halunk ezer halált
Éretted, oh haza!“

II.

Indúl a had, török közelg,
Töröknek száma nagy,
„Add meg magad parányi nép,
Istenre! veszte vagy.“

*) A görög szigeteken még most is tartó szabadságharcra vonatkozó ezen költeményt, tárgyán kívül azért is különös érdeklődéssel olvassuk, mert szerzője egy, majdnem két évtized óta külföldön kesergő hírneves hazánkfia. Szerk

Görög megáll, szavak helyett
Kardélivel felel;
Erőszakot Hadúr aláz,
Jogot megóv, emel.

S a mint nyomúl, a mint csatáz:
Leendő fergeteg,
Mint hópehelyből hógomoly,
Lesz óriás sereg.

A két erő most összecsap.
Iszonytató csata!
Az ég borúl, a föld rezeg,
A vér szakad tova.

„Előre, rajta! — lelkesít
A népvezér. Ki ő?
A legvitézebb, bölcs, erős,
Hadúr maga, dicső!”

S habár keményen ütközik,
Töröknek ezre vesz;
„Pusztúlj hazánkból idegen,
Apáink földje ez.”

S az ellen ing. bomol, szalad,
Mint szél elől a por,
S csak túl a tenger árjain
Pihen meg a bitor.

III.

Úl győzedelmi tort a nép,
Parasztot úr ölel,
S megannyi tájon egy hazát
Mindnyája vall, kegyel.

S a tor felett a milliók
Le-, térdre hullanak,
Szemökből hálakönyveik
Imául omlanak.

Kalász, piros virág fakad
A véres hantokon,
S a szent szabadság angyala
Viraszt az ormokon.

Igy oldta fel bilinesiből
Ezer görög honát,
Ezer görög bajtársival
Hadúr, a hű barát.

A hosszú haju hölgy.

(Egy amerikai magyar kereskedő naplójából.)

Elbeszélés

Jókai Mórtól.

(Folytatás.)

Másnap nem láttam az én emberemet, de harmadnap annál korábban eljött.

— Kitaláltam már a nyitját. Mondá, midőn az első szivart szájába dugta, és így csak félszájjal beszélt hozzám, a másik féllel a szivart fogta.

— Vajjon?

— Az eszkimo nem tud spanyolul. Ezt tegnap fedeztem fel.

— Az nagyon valószínű, hogy az eszkimók nem tudnak spanyolul.

— Miss Leona Danger pedig tud spanyolul, mert anyja creolnő volt. Én tegnap háromszor is elmentem miss Leonát meglátogatni, mindannyiszor vittem magammal egy új látogatót. Treasy már azt kezdi hinni, hogy colporteurjévé szegődtem, s rövid időn rabattot kérek a behordott látogatókból: tiz után egy tiszteletpéldányt. Én pedig mindannyiszor, a míg ő az ujonérkezettet felvilágosította miss Leona családi és egyéb körülményeiről, magával miss Leonával suttogtam spanyolul, s megtudtam tőle a következő dolgokat. Hogy miss Leona nagyon unja magát ebben az életmódban, hogy Treasy nagyon rosszul fizeti őt havonként 90 dollárral, hogy már Treas leynak van kötelezve szerződésileg hat esztendőre, s a

szerződés megszégése esetén tartozik neki fizetni három ezer dollárt. Ezt mind az eszkimo hallatára beszéltek — spanyolul. Ő azt gondolta, hogy én mulatom magamat a szépséggel. Én azután következő ajánlatot tettem a szépségnek: én adok önnek havonként háromszáz dollárt, tartok önnek hat szobás szállást; elviszem önt minden hangversenybe, színházba, táncvigalombá, kérni fogom önt, hogy mutassa magát mindenütt, a hol a szép hölgyek megbámultatják magukat, és nem vesznek érte őt kis pénzt, s mind ezért csupán csak egyetlenegy dolgot kérek öntől.

— S azért az egyetlen egy dologért az ajtón kívül helyezte önt miss Leona Danger.

— Azért sem helyezett az ajtón kívül. Ne tessék balra magyarázni a dolgot. Ez az egyetlen vizsonzolgálat semmi más nem lesz, mint hogy miss Leona Danger mondja mindenkinek azt, hogy ez a bámulatos szép haj akként növekedett meg ilyen hosszúra, hogy folytonosan mr Bhealer Yucatan-dracoena-magolaj-hajkenőcését használta; s bizonyítsa ugyanazt egy hozzám irt elismervényben, melyet én kinyomathassak.

— De hát mi a csoda az a yucatan-dracoena? Már Bhealer magasra felluzta a szemöldeit erre

a kérdésre, s kicsücsörített szájában előre tolva az égő szivart, azt látszott inteni hamis szemhunyoritással, hogy ne beszéljünk erről ilyen nyilvános helyen.

— Már hiszen akármi legyen a Yucatan-draeona, annyi bizonyos, hogy ezen a módon értékesítve, megér — egy milliót. Érti ön már?

— Értem.

— És mindehhez nem kell egyéb, mint egyelőre rongyos tizezer dollár.

— Már most nem értem.

— Dehogy nem. Hármezer dollár kell az eskimó szerződésének megváltására, kétezer dollár kell miss Leona szállásának bebutorozására: ötezer dollár hirdelmi hirdetményekre, reklamátiókra, falragaszokra.

— Hát a Yucatan-draeona hajkenőcsgyárra mi marad akkor?

— No még az is kitelik belőle. — Egy szóval: lesz ön „csendes Co.?”

— Köszönöm uram; nem leszek „csendes Co.”

— Jól meggondolja ön, mielőtt elutasít.

— Már meggondoltam, s ha ráérek, még egyszer meggondolom.

— Jól van, holnap megint eljövök.

— Szivesen látom.

Másnap csakugyan megint eljött.

— Nos, meggondolta ön, hogy lesz-e a Yucatan-draeona-hajkenőcs vállalatnál csendes Co?

— Ujból meggondoltam és maradok a tegnapi szavam mellett.

— No, mert nagyon sajnáltam volna, ha ön mást határozott volna; s én kénytelen lennék adott ajánlatomat ön irányában megtartani; miután már nincs szükségem az ön tizezer dollárjára, valaki más fogja azt nekem kölesön adni.

— Gratulálok hozzá. Szabad kérdeznem, hogy ki?

— Miért ne? Maga a tiszteletreméltó miss Leona Danger.

— De hiszen annak a vagyonát tisztára felprédálták a lázadók.

— Igaz. Hanem ő neki meg szintén kölesön adja azt a nagyon tiszteletreméltó mr. Happy.

— Hát az ki?

— Ez egy igen tiszteletreméltó quakker kereskedőnek a fia. Holnap azt is el fogom ide hozni.

— Szokott az is szivarozni?

— Mondtam, hogy quakker; vallása tiltja a dohányzást.

— Akkor mit csináljak én vele, ki csak dohánnyal kereskedem?

— Majd megmondom. Ez egy barátságos sziv-

vesség, a mit öntől kívánok. Mr. Happy úgy látszik, hogy bele van bolondulva miss Leona szép hajába. Ezt nem tiltja a quakker vallás. Mr. Happy azonban egészen önzéstelen és szerény ifju. Arra, hogy férjül kínálkozzék miss Leonának, nincs elég forgalmi tőkéje: mert hogy valaki egy ilyen csodaszépséget eltarthasson (Amerikában, ahhoz nagyon sok pénz kell, miután a selyem drága; hanem annyi pénze mégis van Mr. Happynek, hogy tizezer dollárt ajánlhasson a hosszú hajú hölgynek abból a célból, hogy váltsa meg magát vele ez életmódból, mely utójára is csak a pokol utjára vezet, s kezdjen valami solid üzletet, valami okos compognonnal, a ki a pénzt nem vesztegeti el, sőt mr. Happynek attól bizonyos reasonable kamatot is fog fizetni.

— Ez a mr. Happy tehát egy tökéletesen okos és a mellett becsületes ember.

— Tökéletesen az. Már most tehát ez a mr. Happy, megtudva, hogy miss Leonának volna in petto ilyen rentabilis vállalata, azt szeretné megtudakolni, hogy vajjon én az az ember vagyok-e, a ki ilyen vállalathoz megbízható chef leend?

— De hát mit felelhetek én neki e tárgyban? Hiszen én a világon semmi egyebet nem tudok önről, mint hogy két év óta árutáramba jár szivart vásárlani, folyvást Porto-Ricot vettem, darabját 25 cente-ért, s mindennap megfizet. Én többet nem tudok önről.

— Csak annyit mondjon neki. Abból ő meg fogja tudni, hogy két év óta folyvást egy helyben lakom, tehát solid ház vagyok és hogy kitartásom van, és a mit egyszer elkezdtem, azt folytatom, hogy sem nem nyomorgok, sem nem prédálok, és hogy rendesen szeretek fizetni. Többre neki nincs szüksége.

Másnap tehát eljött másodmagával.

Mr. Happy alacsony cingár ember volt, akkora fejjel, mely egy nálánál sokkal nagyobb embernek volt szánya. Különösen a homloka szörnyen emeletesnek indult, és széles volt, míg aztán az álla felé mindig keskenyebbé szorult össze az ábrázatja, mintha az építő mesternek már akkorra kifogyott volna a materialéja; s azon fölül a haja is a közepén levén elválasztva, olyan alakja volt a fejének, mint a hogy a szivet festik. Ez is jellemzé azt a férfit, a ki gyakran összezavarja a fejét a szívével. Azonkívül nagy méla világoskék szeméi voltak, szüntelen oly felvont állapotban, mintha a szemöldökeiket akarná meglátni velük kicsiny, mindig nyitva tartott szája volt, melynek csakugyan nagy szüksége lett volna arra, hogy legalább egy szivarral be legyen dugva.

Beléptekor egy nagy kötött shawl volt a nyaka körül tekergetve, úgy, hogy félig az arcát is eltakarta, mind a mellett oly félénken tekintett maga körül, mintha attól rettegne, hogy valaki meglátja, hogy ő egy dohányos bolthba lép; s azonnal is oly módon látszott magát érezni ezen a helyen, mint mikor valami keresztyén embert először a kíváncsiság egy zsidó templomba visz, s ott nem tudja,

hogyan tartsa magát, hogy el ne árulja, hogy először van itt, hogy nem ide tartozik, hogy semmi keresete sincs itten, hanem csak látni és hallani jött ide és mind ennek elárulásával meg ne sértse valahogy azokat, kik a látottakból és a hallottakból a maguk részére egészen komoly dolgot csinálnak.

(Folyt. köv.)

A wielieskai sóaknák.

(Vége.)

Midőn az említett rendben a 380 lépcső-fokkal ellátott kútakna talajára értünk, legelőször „An-

tonie“ nevű mellékaknába jöttünk, hol már az első hatalmas sótelepet lehetett észrevenni. Innét a só-testbe vésett kényelmes lépcsőn lefelé folytatva utunkat, egy 24 öl hosszú, 14° széles és 18° magas, Michalovic nevű tágas földalatti terembe értünk, melynek falai kristálysóból állottak, s ezeknek sugarait a közepén felfüggesztett kolossalis só-kristályból készült csillár sokféle színben verte vissza; — alig voltunk 2 percig e teremben, egyszerre csak valami láthatlan földalatti zene méla hangjainak titokszerű változatait hallatták velünk. E helyen oly szokatlan volt e zene, mintha a bánya-törpék zenéjét hallottuk volna.

A mint később megtudtam, a bányászok zenekara egy mellék-, de gyenge kősófal által elválasztott teremben volt elhelyezve.

Innét több, kősóba vésett folyosón át a tulajdonképi bányákba jutottunk, hajmeresztő mélység felett, bámulandó ügyességgel épített fahidon keresztül, melyen következő chronosticon olvasható:

MAGISTRO WITKOSKI FODINÆ
LIGNATORIO ARTIFICIOS HIC PONS
STATVS EST *)

*) Ezen hídát Witkoski mester, bánya-ács művészettel állította föl. (1765-ben.)

A wielieskai sókáporna kapuzata. (Rajz. Myskovszky V.)

hol a bányászok szokott munkájokat végzik. Érdekes s tanulságos látni, mily módon és mily eszközök által vágattatnak ki a sótestből a kockalaku, már előre meghatározott nagyságu és nehézségű sókövek — bálványok. Először egy 4—5" ujjnyi mély és 1" széles árok, mely a kivágandó sódarab nagyságának megfelel, vésetik be a függő sófalba; az így támadt részbe több vasék illesztetik be, és azok kiálló fejei egy 5 fontos kalapács segélyével mindaddig üttetnek, míg a vascsengése a még összetartó sótömeget jelzi; mihelyt azonban az ütések által okozott hang tompább kezd lenni, akkor a sóvágó hirtelen földre ugrik, (mert ilyenkor a sódarab könnyen elszakadhat) a támadt részbe hosszú fadorong

illesztetik, mely emeltyüül szolgál, s melynek segélyével a kivésett sódarab a sófalból egészen elválik és leesik. Kisebb kockákra aztán a sóvágók által vétetik felvágás alá.

E sóvágó helyiségekből, hol mintegy 40 sóvágó egy-egy saját mécs mellett dolgozik, sokféleképen kanyarodó, majd le-, majd felmenő aknamenetekon keresztül egy tágas és mély terem felső részébe jutottunk, honnan valóban meglepő kilátás nyílt szemünk elé. E nagyszerű terem alját víz foglalja el, melyen egy csónak fáklyások kíséretében, zenekar mellett éppen egy kősóba vágott, nagyszerűen megvilágított alagut hatalmas ivezete alá

uszott, és mire a Steinhauser nevű nagy üregbe értünk, a zenekar sokkal rövidebb utat haladva, már ott volt.

E Steinhauser nevű üreg nagyságáról csak akkor volt némi fogalmunk, midőn az üreg colossalis magasságu oldalfalain, az oda kőből vésett párkányzatokon, egyes bányászokat méceszel kezeikben szédelgő magasságban láttunk mozogni.

Őszintén megvallom, hogy reám nézve e jelenet tette a legmeghatóbb benyomást, midőn egy vastag kötélén négy-öt bányász, kezeikben fáklyát lobogtatva és igen melancholikus s szomorú bányadalt énekelve emelkedni kezdett. Csak most, e fáklyák világánál lehetett ezen reppant magasságot szemügyre venni. Már mintegy 60 ölnyi magasságban lehettek e bányászok, a mint egyszerre a terem felső részén lévő üregbe eltűntek. Felfelé huzatva, csak a fáklyákról lehulló tüzes parázs hullott alá, mely az akna magasságánál fogva még sokáig hullott lefelé.

Innét sokáig több alagúton (aknameneten) dolgozó sóvágók mellett elhaladva, egyszerre csak egy veres, görögtüzzel megvilágított teremben láttuk magunkat. Ugy tetszett, mintha Pluto földalatti országában lennénk, hol a képzelőtehetséget még inkább fokozva, több kistermetű, valódi gnóma formájú fekete alakok, pokoli kurjongással cigánykerekeket hányva, egymást üldözve, körben táncolva különféle oldalról jöttek elő. De nem sokáig tartott örömük, mert egy roppant, hosszan tartó dörgés megrázkódtatta az üreget, mire e fekete szellemek, mintegy varázsütésre mind eltűntek.

E fekete alakok feketébe öltözött fiatal bányászok voltak, és a dörgést egy egyszerű pisztoly durranása okozá, miután itt a hang számtalan kemény kőslapokon megtörve és sokszoros viszhangot adva, sokkal erősebb és tartósabb.

E jelenet legjobban sikerült a bányászoknak. — E teremből egy falépcsőn felmenve, hosszukás nagy terembe léptünk, mely egészen ki volt világítva különféle színű lámpákkal. Több akna-üregszája nyílt e terembe, melyeknek kapuzataik lámpákkal voltak kivilágítva, s homlokzataikon a státiók neveit viselték apró lámpákkal kirakva. — E terem a földalatti vasut indóháza. Mikor ide értünk, egy kész vonat már várakozott reánk. A vonat állt vagy 20—30 vaskerekű kis szekerkéből (bánya-kutyákból: Gruben Hunde), melyek mindegyikében négy ember elférhet; kettő elől és kettő hátul. Minden ily waggon mellé volt két színes üvegű lámpa erősítve, mint képünkön láthatni. Egy ló ereje elégséges e vasuti „train“-t

mozgásba hozni, mivel a waggonok mozogható tengelyü vaskerekei vasvonalokon mennek, s ez okból a vonat igen könnyen mozgatható. Midőn mindnyájan a waggonokba beülünk, egy füttyentésre a menet megindult; kezdetben csak lassan, de mindig nagyobb és nagyobb sebességgel, míg végre oly sebesen haladtunk, hogy a sófalba helyezett lámpák csak úgy futottak mellettünk.

Itt is vannak, mint rendes földszini vasutaknál, örházak, csak hogy nem egész házak, hanem a kő-sófalba vájt fülkék, melyekben az örök, bányaméceseiket kezökben tartva, mozdulatlanul, mint valami élettelen szobrok, állanak.

Végre, — miután sokféle kanyarulatot téve, mintegy 25 percig mentünk, — vonatunk lassabban és mindig lassabban haladt, míg utoljára megállt és mi egy új állomás indóházában leltük magunkat, hol már a zenekar, — bár nem tudni mely uton jött, — hatalmasan működött.

Ezen helyről vezetőink után indulva, rövid idő alatt az ugynevezett *táncterembe* jöttünk. E kő-sóba vágott terem megnevezését tökéletesen megérdemli, miután parquetirozott talajával, három collossalis kőskristályu esillárjával és dóriai oszlopokon álló zenekarzatával egy közönséges táncteremhez hasonlít, kivéven, hogy a tükrök helyét a fal tiszta sókristályá foglalja el.

Miután a jelenlevő hölgyekkel zene kíséretében több táncot, s különösen a Lengyelhonban oly kedvelt mazurkát lejtettünk és az ott lévő vendéglőben egy keveset étkeztünk, félbe szakított utunkat folytattuk.

A táncteremből kiindulva, s több alagúton keresztülhaladva, mintegy 10 perc alatt az ugynevezett Sz. Antal kápolnájába jutottunk, mely egy 4° hosszú, 3° széles és 3° magas sótestbe vájt üreget képez, s melyet meglepő hűséggel utánozott bolthajtással, 1698-ban egy ügyes sóvágó vájt ki. E kápolna falai, oszlopai és oltárai sóból vannak faragva, sőt az oltáron levő szobrok és gyertyatartók is. A főoltár, az akkori rococo izlésnek megfelelőleg van készítve. Tekervényes oszlopok közt körülvett fülkében egy feszület alatt szt. Mária és szt. János kőszobrai láthatók, míg bejárás kapuzatát levelekkel díszített oszlopok tartják, — mint azt szintén mellékelt képünk mutatja. — Azelőtt itt mindennap reggel isteniszolgálat tartatott, de jelenleg a bányászok számára csak ünnepnapok alkalmával tartatik, mely alkalmal a kápolna belseje szépen kivilágíttatik.

Innét a lépcsőfokokkal ellátott kutaknába jöttünk, melynek lépcsőin felmenve, rövid idő alatt nem kis örömünkre a föld színére értünk.

Ezen nevezetes sóakna üregeiben télen nyáron állandó a légmérséklet és pedig $+ 9^{\circ}$ R. Inkább száraz mint nedves, és ezen körülménynek köszönhetően különösen, hogy néhol a boltozatot tartó falkasok és hatalmas fagerendák nem rothadnak el oly hamar.

Az itteni sóvágók legtöbbször németek, vagy bennszülött lengyelek, kik felváltva, naponként 6 órát dolgoznak, s általában véve sápadt arcú, becsott szemű, száraz, de mindamellett szálás és izmos emberek. Azonban, mint a tapasztalási adatok és tények bizonyítják, a bányákban lévő tisztátalan levegő és a világosság hiánya miatt ez em-

berek mindnyájan rövid életűek. Ritka eset, ha egy idevaló bányász a 60-adik évet eléri. — Különben szorgalmas, kevéssel megelégedett és — mint mondják, — jószívű emberek. Az idegen vendég iránt előzékenyek és szolgálatkészek, de aztán e mellett örömet számitanak borra- vagy inkább pálinkára-valóra. — Némelyek közülök a kristálytisza sóból különféle alakokat és tárgyakat különös ügyességgel és meglehetősen izléssel faragnak ki, melyeket aztán az aknákat látogató vendégek szívesen szoktak megvenni, mintegy kedves emlékül a wielieskai híres sóbányákból.

Mykowsky Viktor.

Havre de Grace-ból New-Yorkba.

(Folytatás.)

Az „Alma“, ámbár igen karsu s erős gépe van, (500 ló erejű), mégis lassu hajó, ha a tenger csöndes; ha a szél nem akadályozza menetében s csupán csak gépe dolgozik, akkor 9—10 csomót (1 csomó, *Neud, Knot*, = 1 tengeri mf. = 1 angol mértfölddel vagyis 848 öllel. Tengeren csomók szerint történik a távolsági számítás) halad egy-egy órában; ha egyébiránt kedvező széllel mind a három árboea vitorlái kibontja, s így a kapitány állítása szerint 12,000 □ méter (1 M. = 3 láb) vászonfelület áll a szélnek ellent, akkor gyorsabban halad.

Jelenlegi utunkban egyébiránt 12 csomónál többet soha sem haladtunk; rendszeren 8—10-et egy órában. *) A hajó sebességét minden órában a „logg“-al mérik meg.

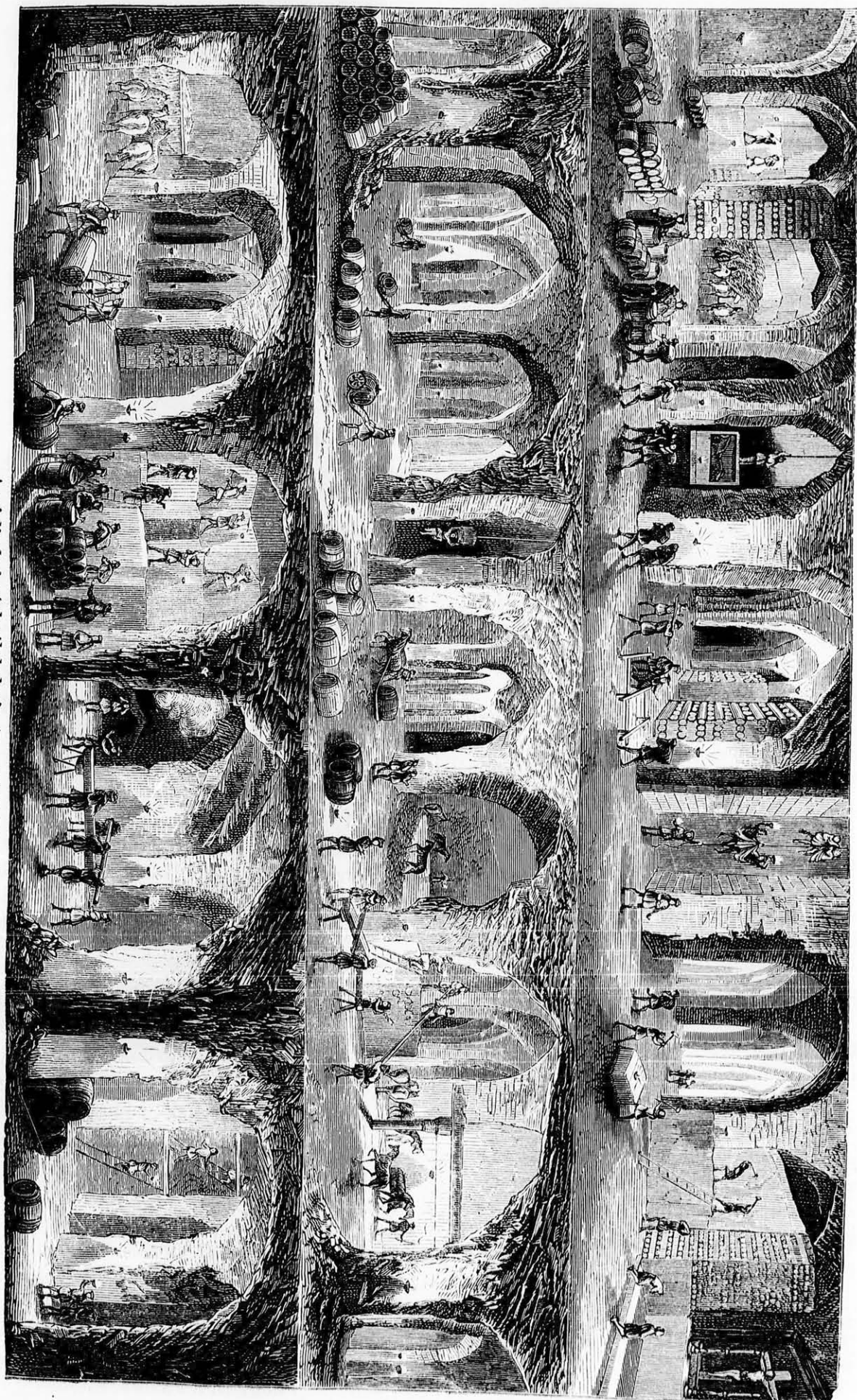
A „logg“ kicsiny, három-szögletes deszkácska, mely kimért s csomócskákkal jelzett hosszu, vékony kötélhez (Merlin) van kötve. A „logg“ vagyis a kis deszka vízbe dobva s a vízbe fogódzva, körülbelül egy helytt marad, míg a hajó halad, s ama vékony kötélből amnyi s addig bocsáttatik ki, míg egy kis homokóra, mely ép 1 percig fut, le nem ért. Tudjuk tehát ez által a hajó körülbelüli gyorsaságát 1 perc alatt; ezt 60-szor véve, megtudjuk: hány csomót haladtunk egy óra alatt. A loggali mérés nem tökéletesen biztos s pontos, miután a vízbe dobott kis deszka nem marad mozdulatlan egy helytt; kapitányunk mégis szükségesnek tartotta azt minden órában megtétetni, hogy ez által legalább hozzávetőleg, néhány csomó-különbséggel, tudhassa: mennyit haladtunk

24 óra alatt, s hogy hol vagyunk e szerint, azon esetre, ha a rossz idő hátrálná astronomiai helymeghatározásait az ugynevezett quadrantál megtehetni.

Egyébiránt csak ritka eset, főleg a jelenlegi nyári időszakban, hogy a nap annyira el legyen borítva, mikép ne lehetett volna látni, mikor érte el tetőpontját vagyis a delet. A hibázhatlan cronometer s néhány matematikai számítás segítségével aztán egész pontossággal meg lehetett határozni hollétünket, azaz a hely geográfiai hosszát s e szerint tehát, hogy mennyit haladunk 24 óra alatt. Kapitányunk, midőn a számadásokkal készen lett, kis táblácskára mindennap fel szokta volt írni — a közönség számára — geográfiai hosszunkat s szélességünket, valamint az egy nap alatt hátra hagyott mértföldök számát, (közönségesen 210—240 teng. mf.) s e szerint New-Yorknak távolságát tőlünk. A naponkénti dél és dél közti időkülönbség 15—25 perc közt volt. A párisi s new-yorki dél közti különbség 5 óra 6 perc, azaz midőn Párisban delet harangoznak, New-Yorkban csak 6 óra 54 perc reggel.

Augusztus 16-án éjjel érkezünk a new-foundlandi zátonyokra, s legvégső déli végük felett mentünk keresztül. Az idő meghűvösült és sűrű köd ereszkedett, mely itt, azaz a new-foundlandi zátonyokon (Banks of New Foundland) állandó. Az örök megkettőztettek s a középső hidon álló a kürtön kívül a gőzgéppel is füttyült minden 2—3 percben, míg a „muss“ közben harangozott; tehát lármáztunk, a mennyit csak birtunk, s a célból, hogy a netalán felénk közeledő hajókat figyelmeztessük. Mert ámbár elég széles az országút, mégis gyakran történik, hogy két hajó egy nyomon jár s hogy itt a ködben, sötétségben egy-

*) Egy jó vitorlás fregatte-nak (háromárboeos, egy sor ágyus hadihajó), teljes vitorlákkal, jó széllel 13 csomót kell haladnia. Az amerikai Clipperek, — különös szerkezetű, igen magas árboea kereskedelmi hajók, 14—15-öt is tesznek.

A waleskai sáknák belseje. (L. a 38-dik lapon.)

másba ütközik. A velünk utazó Mrs Sanfordt e helyen veszté el néhány év előtt férjét, ki az „Arctic“-gőzössel utazott neje látogatására s körülbelül e helytt egy sokkal kisebb francia gőzössel ütközött össze. A szép hajó néhány óra múlva, midőn a semmi sérülést sem szenvedett

esekély mélységét bizonyítja. Fűtyülés, kürtölés, harangozás az egész nap.

De nemcsak a hajókkali összeütközéstől kellett itt, e sűrű ködben félnünk, hanem az ugynevezett uszó jéghegyektől is. Ugyanis óriási jégdarabok ezek, mintegy uszó jégsziklák, melyek

Jéghegyek. (Rosti Pál cikkéhez.)

kis francia hajó rég eltávozott, elmerült és utasai majdnem mind elvesztek, köztük Sanfordt is, mint azt nekünk özvegye könnyes szemekkel mesélte.

Aug. 17-kén a köd még folyton tartott, a víz zavaros és színe világos zöld volt¹, (különben kristálytisza és sötét-kék,) mi a tenger aránylag

elválva az éjszakai jeges tenger jéghegyeitől, az itteni erős folyamattól *) (Ströhmung) lehozatnak;

*) A tenger ámbár „álló víz“, még sem „áll“, mert a rendszeres apály s dagályon kívül, mely a tengert a legesendeb időben is folyvást mozgásban tartja, [vannak a tengerben egyes

s minthogy óriási nagyságuk s tömegük **) következtében elolvadásukhoz roppant mennyiségű meleg kiváratatik: leusznak néha egész a tropikai égöv alá.

Fájdalom, igen gyakran történik, hogy a rendkívül sűrű köd s éjjeli nagy sötétség miatt, a legnagyobb elővigyázat dacára a hajók ily jégkolosszoknak neki mennék, darabokra zúzatnak, vagy épen — mi még borzasztóbb, — két ily jéghegy közé kerülve, mintegy szétmorzsoltnak. Gondolom, az „Atlantic“ volt az, mely néhány éve végkép eltűnt, annyira, hogy annak bárminemű része, annál kevésbé rajtlelvő utasa, legénysége nyomára akadtak volna. Mint általában hiszik a tengerészek, a szegény „Atlantic“ jéghegyek között jutott! Kik oly szerencsések voltak ily jéghegyeket láthatni, ha néha-néha a köd megritkul s a nap utat tör sugarainak, vagy déliebb vizekben, hol nem borítja örökös köd a láthatárt, midőn aztán a jéghegyek semmikép sem veszélyesek: azok valódi elragadtatással beszélnek felőlük. A jég átlátszó, kristálytiszta, sötétkék színű, lassanként átmenve a legvilágosabb zöldbe, hol t. i. vékonyabb, s ha a nap egész fényével süt rá, mintegy fényes ezüsttömeg csillog, s a szivárvány minden színeivel játszik. Ilyenkor a jég gyorsan olvad s a meredek csucokról és ormokról zuhatagokban ömlik az elolvadt jég vize a tenger mélyébe. Kétségen kívül a természet egyik legnagyobb s tündériesen bájos látványa! Fájdalom, mi ebben nem részesültünk, de hogy ily jéghegy nagy közelében, s annak következtében némi veszélyben is voltunk, onnan tudjuk, mivel mindjárt az első éjen (16-kán) hévmérőnk rögtön majdnem a fagypontra (2° C.) süllyedt. Következő nap is még mindig hideg volt, alig 15° C. (= 12° R.) s folyton, mint említém, ködben, megkettőztetett

folyamatok (Ströhmungen,) úgy hogy a tenger egyes helyett mértfüldök szélességében rendszeren foly. Több ily rendszeres tengeri folyamat ösmertünk; egyik közülök az, mely az éjszakai tengerből a new-foundlandi zátonyokon át egész a tropikai égöv alá visz.

**) A jéghegyek nagysága, tömege s alakja természetesen különböző; néha nem is „hegyek“, hanem rondes 20—25 láb vastagságu jégtáblák, melyek nagy területeket (Spitzbergen és Grönland vizeiben 300—400 □ mf-et is) lepnek el. Néha valószínű hegyek, szagatott, hegyes, csúcsos alakúak, mint egy várrom, vagy góth templom, s néha gömbölydedek, nagytömörűek, mintha a budai szent Gellért-hegye uszna. Van 10 és 30—40 méternyi (90—120 láb) vízfeletti magasságu jéghegy is, s minthogy ily uszó jégtömegnek (mint az uszó jégnek egyáltalában) csak ¼ része van a víz felett s ¾ része a víz alatt, a jégtömegek 150—200 méter magasságuak. Ily óriási jégtömegek egyébiránt főleg csak a bafini öbölben (Baffins bay) találhatnak.

örökkel, nagy lármával s csak igen lassan, ¼ erővel haladtunk.

18-kán délben irányunkat, mely eddig változatlanul Nyugat-Északnyugat 70 fok volt, megváltoztattuk, s most Délnyugat-Nyugat 110° felé tartottunk. A köd eloszlott s a nap ismét kisütött és túl voltunk a veszélyen.

Egy szintén New-Yorkba siető vitorlás hajót, a „Colombiát“ értünk el ma, s oly közel haladtunk el mellette, hogy kapitánya átkiálthatott, megkérve, hogy ne sokára megjöttét jelentsük megérkeztünk. Ez természetesen nagy esemény volt „Almán“, valamint mindig nagy érdeket költött, ha kisebb-nagyobb távolban vitorla vagy gőzös volt látható, s ilyenkor a látások mind élénk mozgásba jöttek.

Ha elég közel volt az illető hajó, hogy távesővileg pavillionját kivehettük, mi is rögtön felhúztuk a magunkét, s néha a Mariat-féle jelekkel (kisebbsé, különböző színű s alakú zászlócskákali telegraph) beszélgettünk együtt.

Többnyire a hajó neve s utazási célja jeleztetett. Öt-hat, sőt több „vitorlát“ láttunk naponta. S a nagy Óceánt ekkép megnépesülten látva, nem érzök magunkat oly végkép elhagyatva s egyesegyedül, a habok kegyelmére bízva. Csak két nap egymásután, ép a legroszabb időben, utazásunk közepe táján történt, hogy egen s vizen kívül semmit sem láttunk, kivéve néhány kis fekete fecskéféle madarkákat, melyek kisebb-nagyobb mennyiségben hajónkat követve, a víz színe fölött ropdestek, meg némelykor szűles, 2—3 láb hosszú ponyt-féle halakat, (Souffleur, Sweanfsh,) melyek seregesen ugráltak ki a vízből. Néha delphinek s cethalak is láthatók, de nekünk ezekhez nem volt szerencsénk.

Aug. 19-dikén délután két pilot-hajóval*) találkoztunk; gyönyörű kis, körülbelül 20—25 tonnás Shoonerek, (kétárbocos vitorlások,) bámulatos sebességgel s ügyességgel cirkálva s lesve a megérkező hajókat. A pilot-hajó ösmertető jelül pavillionját az első árbocon hordja, s egyik vitorláján óriási szám van; mert sorozva vannak, mint a bérkocsik. Egy ily hajócska egész társaságé, s mindlg 3—4 pilottot visz magával, átadva egyet-egyét az érkező hajóknak, s a jövedelem megosztatik. A pilot díja — melyet a bevezénylendő hajótól huz — a hajó nagyságától, azaz tonna-

*) Kalau, zvezető. Semmitéle hajónak sem szabad semmiféle kikötőbe pilot nélkül bemennie. Amint a pilot a hajóra lép, a tengeri ut mintegy bevezetettnek tekinthető; a kapitány lemond a vezénylésről, átadva azt a pilotnak, ki mindenről felelős.

számától *) függ s távolság és idő t. i. az átvételtől a megérkezésig, nem vétetik tekintetbe.

Csak másnap (20-kán) 3 óra tájban volt, hogy megpillantók a nyugoti láthatáron a mintegy hosszant elterülő fellegvonalt, *Észak-Amerika partjait*. Jókedvüen ültünk ebédhez, mely ma kivételkép már 4-kor találtatott. Ebéd után fedezetre sietve, egy hatalmas bűvész varázserejét, Döbler fátyolképeit véltük szemlélni. A 16 napig szakadatlanul látott haborlaszok s végtelenség helyett, hol a szem nem akad nyugpontra, semmire, mit különösen szemlélhetne, s azért mindig tovább s tovább mereng most, a Long-Island, *) Staten-Island stb. dombos, zöld, vidor partjai emelked-

tek előttünk, s a nyugvó nap mintegy tüzes gömb süllyedt a két sziget közti tengerbe. A most sötétzöld színű, apróan, s fehéren habzó tengeren a mindennemű vitorlás hajók seregei előnyözve a kemény nyugoti szélről, nyíl-sebességgel sűrögtek, s az egész tájképnek mondhatlan bájt, kellemet s élénkséget kölcsönöztek.

Már késő volt, midőn a kikötőbe értünk, megállva előbb a quarantainnál, hol egy egészségi tiszt hajónkat felületesen megtekintve, a bemehetésre engedélyt adott. Hudsonba érkezésünket, illetőleg megérkezésünket, három hatalmas ágyulövés adta a new-yorkiaknak tudtául, s néhány perc múlva horgonyt vetettünk.

Rosti Pál,

Nápolyi levél.

— 1867. jan 10-kén. —

A nápolyi brigantik.

Don Vincenzo barátom szenvedélyes vadász, s a *stagione* alatt néha 40—50 olasz mértföldnyire is megy, hogy — verebet löhessen, mert a vadaskerteket kivéve, verébnél egyebet a közel környék földjein ugyan ritkán találunk, Nápoly területén pedig még azt sem, mert mind kilótték. Így történt, hogy verébüldöző Vincenzo barátunk mult ősszel Salernóba vetődött, a helyett azonban, hogy ama vadregényes hegyekben verebet fogott volna, ő esett kelepébe, még pedig szerencsétlenségre a legborzasztóbbba. A salerno hegyek a mult őszi hónapokban a *Cirino-Cianci* bandának szolgáltak hadiszállásul, s a szerencsétlen Vincenzo e banda embereinek esett hatalmába. E tisztességes társágban töltött mintegy három hónapot, várván, hogy Nápolyban lakó családja lefizesse érte a 20 ezer frankra szabott váltságdíjt. Ez azonban sehogyan megérkezni nem akarván, *Cianci* uram egy szép napon ily szavakkal fordult barátunkhoz:

— Nincs mit tenni, Don Vincenzo, le kell vágatnom az egyik fülét, hogy megküldjem kedves családjának, nehogy aggódják élete fölött. E fül tán több rábeszélő erőt fejtend ki, mint ügyetlen követeim, kik sehogyan sem bírják a *riscatto* lefizetését kieszközölni.“

Igy szólt *Cianci*, és ugyanazon percben *Cirino* minden teketória nélkül hozzálátott a műtéthez, s kevés pillanat múlva szegény Vincenzo fül nél-

kül maradt. A fül a következő levél kíséretében küldetett Nápolyba:

„*Caro D. Anto!*“ (igy hívják Vincenzo atyját.)

„Idezárva küldjük fiának fülét; ha három nap múlva meg nem küldi a 20 ezer frankot, ugyanaz nap este pontban 24 órakor (7 óra) emlékeztető jelül veendi a másik fülét, más napra pedig orrát s így tovább. *La Madonna vi benedica.*“

„*Cianci és Cirino
Generali.*“

E barbár persuasio használt; a rokonok s barátok összekaparták a hogy lehetett a váltságpénzt s Vincenzo barátom három hónapi brigantik élet után végre fél füllel bár, de különben ép testtel s lélekkel érkezett Nápolyba. Itt tudtam meg tőle több adatot a nápolyi brigantik életből, melyek tán nem lesznek érdektelenek a magyar olvasó előtt.

A *Cirino Cianci* banda husz emberből áll, s a salernói provinciában, a legnépesebb falvakban birja depót-it; innen veszi rendesen élelmi szereit, ruházatát, s csak igen ritkán szenved hiányt bármiben is. A *manutengoló* szerepét néha kényszerűségből a leggazdagabb s legliberálisabb földes ur is kénytelen magára vállalni. Kap például egy levelet ily tartalommal:

„Holnap, ekkor meg ekkor, ilyen vagy olyan helyen készen álljon ennyi hus, ennyi kenyér, ennyi bor, szivar stb., ha nem, fölgyújtjuk jószágát, leöljük juhait stb.“

A szegény földes ur engedelmeskedik, még pedig titokban, mert ha tette a kormány tudomására

*) A hajók nagysága a tonnák száma által fejeztetik ki. Egy hajó 20 vagy 1000 tonnás, hogy ha 20 vagy 1000 tonna (vagyis annyiszor 20 mázsa) szükséges kellő megterhelhetőséghez. Ez néhány szóval legrövidebb magyarázata.

*) Mészáros Lázár utolsó menhelye.

kerül, a *manutengolokra* szabott legszigorubb büntetésben részesül.

Az ily kényszeradó azonban csak akkor járja, mikor a bringantik közel állanak a falvakhoz; a kopár hegyek közt vásárolniok kell mindent, még pedig mesésen drága pénzen; éhséget azonban nem szenvednek soha.

A nevezett bandának, mint neve mutatja, két főnöke van. *Cirino* mint főlebb láthatá az olvasó, a banda karja, *Cianci* feje. *Cirino* még csak 24 éves, magas, szőke, izmos, rendkívül ügyes s fürge, a hegymászásban fáradhatlan s gyors gyalogos. Ő vezényli a nehezebb vállalatokat, hol bátorsággal ravaszágnak s sebességnek kell egyesülnie. Mint volt katona, bir némi ismerettel a hadtanból, s azt gonoszul s ravaszul tudja fölhasználni minden alkalommal.

Egy éjjel, fontos expedícióra indulván a *Piana di Salerno* sikra, hová egy szűk szoros vezet a hegyekből, az itt lesben fölállított *carabinierik* (csendőrök) hálójába került. Nem volt idő habozni. *Cirino*nak övével minden áron át kelle hatni a szoroson, jól tudván, hogy ha hátrál, nem csak célját téveszti, de üldöztetve könnyen hálóba is kerülhet. *Cirino* nem sokat gondolkozik. Parancsot adott bandájának nem mozdulni addig, míg a *carabinierik* oda nem hagyják a szorost, de előre nyomulni azután a legnagyobb gyorsasággal. E parancs kiosztása után ő maga nyilsebességgel a *carabinierik* háta mögé szökik, s hihetetlen gyorsasággal egymásután tett lövésekkel ezeknek figyelmét egészen magára vonja, kik ily sűrű lövésekkel hátuk mögött megtámadtatva azt hitték, hogy a banda nagyrésze e helyen pontosult össze. *Cirino* ügyes hátrálással mind távolabb csalogatá

a *carabinieriket*; végre hirtelen elillant s bandájával egyesült.

Cianci vén tolvaj s legöregebb zsvány a *salerno* provinciában. Ez ember soha sem ismert bármi nemesebb érzelmet. Tőle fél az egész banda. Ő tervezi az expedíciókat, ő állítja ki az őrszemeket, ő határoz a támadó viták fölött. *Cianci* alacsony termetű, szőke, himlőhelyes, bátor s vérengző. Ismeri felsőbbbségét, s minden alkalommal szemére lobbantja társainak.

Vassallo, a banda titkára s *Ferigno* egészítik ki a banda igazgató-tanácsát, *táborkarát*. *Vassallo* vadsága s vérengző természete által tűnik ki. *Ferigno*, azelőtt jómodu birtokos, boszúból lön gyilkossá, s később rablóvá.

A többi mind alkalmi *brigante*; földmives, pásztor, koresmáros, kézműves nem ritkán vendégszerepekre jár ki a bandákhoz, s innét van, hogy néha 80—100 emberből álló banda áll ellent a katonai erőnek; holott a valódi banda alig 4—5 emberből áll.

Valamint a *palermói* vérengzés főokául a nevelés hiányát hoztam föl, úgy a *nápolyi* brigantagiót is a hosszú rossz kormány alatt tökéletesen demoralisált nép vadságának tulajdonitom. Hiába áldozza föl *Olaszthon* legjobb katonáit a brigantagió ellen, ezt gyökeresen kiirtani nincs hatalmában a katonai erőnek. Dél-*Olaszthon* népének iskolákra van szüksége; de különösen törvényre, mely kényszerítse a szülőket, hogy fiaikat iskolába küldjék. Így leend eleje véve Dél-*Olaszthon* alsó néposztálya feneketlen butaságának, vadságának s ennek következtében a brigantaggionak is, melyet kiirtani századok óta nem sikerült egy kormánynak sem.

Ócáry Lipót.

Felelet xxx. ur „Helyreigazításaira.“

Kedves szerkesztőm! Ha irodalmi hiúságom annyi lenne, mint a mennyi dolgom — kivált év végén és elején — lenni szokott: a kedves lapod mult évi 48-ik számában megjelent kis történelmi cikkekémre mindjárt a 49-ben (mily balvégzetes számok) tett s „*Helyreigazításoknak*“ nevezett megjegyzésekre rég feleltem volna.

Azóta — lehet — el is feledte ez utóbbiakat lapod érdemes olvasó közönsége; — annál jobb.

Azok kedvéért azonban, kik esetleg mégis reá emlékeznének, hadd szolgáljak egy kis felvilágosítással.

xxx. ur említett cikkében magyarázni kezdi nekem, hogy „*kornnyéta*“ nem csapatot, hanem „sü-

veget jelent“, mert ő az *athnamékban* ekként értelmezve olvasta.

Jól tudom én azt nemes uram; sőt talán jobban is; nemesak süveget, hanem épen *szarvas süveget*, (a *cornu*.) minőt a *velencei* dogé szokott viselni, s milyent fejedelmünk némelyike (de nem mind-egyik) kapott a portától. *)

De e helyen az ily értelmezésnek nem lehet helye; valamint az „*ónodi zászlónak*“ sem, betűszerinti értelemben. Részemről ma sem tudom másként magyarázni, mint testőr-csapatnak.

*) Lásd a „*Szigeti Album*“ -ban, (szerkesztette Szilágyi J. és P. Szathmáry Károly) Gróf Mikó Imre cikkét.

Ily átvitt értelmét pedig olvastam a csapatoknak sokszor: „fejemhez választom, ennyi s ennyi zászlóval,“ mindig zászlóalja értelemben.

Kérem tehát *xxx.* urat, hagyjon meg engem eddigi véleményemben.

Még furesábbnak tünik fel nekem, midőn *xxx.* ur ezt mondja:

„*Öreg* soha sem jelent derekat, hanem *idős*bet vagy felnőttest.“ Így hát *xxx.* ur szerint:

Öreg ágyu = *idős*b vagy felnött ágyu!

öreg harang = felnött, vagy *idős*b harang.

öreg Gradual = felnött zsoltáros könyv stb.

Lám, lám, mire nem viszen a *szerfeletti* tudomány.

Hogy a zborói levelet *Bethlen* vagy *Teleky* írták, határozottan nem állítottam, csak emlékeztem rá, hogy ők voltak ez időben kiküldve. Miután pedig a nemzeti szokásokat ismertető cikkeeske becsére nézve a szerző neve közönbős volt előttem: nem tartottam méltónak az utánkeresésre.

Végül *xxx.* urat cáfolati készsége annyira elragadja, hogy hibáztat, miért mondám: miként a hazai történet egy adata van e levél által igazítva; „különb — ugymond — hogy a menyegző Zborón s nem Patakon volt, tudta a magyar történetírás. Kazinczy (Minerva, 1826. 955.

l.) közölte Báthori Zsófia meghívó levelét, mely Zboróra, márciusra 1-jére szól.“

Ugyan kérem *xxx.* urat, mondja meg, csakugyan az 1826-ki „Minervát“ tartja-e a magyar történetírásnak?

Ha akarja, elismerhetem, hogy *xxx.* ur háta mögött a forrásoknak nagyobb készlete áll, mert én — fájdalom — csak egy elégett könyvtár romjaival rendelkezhetem: azonban *Szalay* és *Horváth* épen kezem ügyében volt.

Az első (V-ik k. 105. l.) ezt írja:

„E tájban — mart. 15-én — Rákóczi Ferenc *Zrinyi Péter leányával, Ilonával* házasságra lépett“ stb.

Tehát a menyegző *helyét* nem teszi ki.

Horváth M. pedig (III. köt. 287. lap) így ír:

„Határozottabb irányt kezdett adni ezen ingerültségnek azon gyülekezet, mely Rákóczi Ferenc és *Zrinyi Ilona, Péter leánya* eljegyzésekor, 1665-ben a trencsényi fürdőben, — még inkább pedig amaz, mely 1666-ban ugyanazon pár menyegzője alkalmával Patakon tartatott.“ stb.

Tehát két, valóban tekintélyes történészünk egyike a *helyet épen nem*, a másik *tévesen* idézi.

E szerint a közlőnek talán még is igaza volt? *N. Enyeden*, jan. 10-dikén 1867.

P. Szathmáry Károly.

Egy hét története.

— Január 17. —

(VK.) Hogy az új év harmadik hetében nyitott meg e rovatot először, annak oka korántsem az, mintha az első két hétnak ne lettek volna meg a maguk érdekes történetei, hanem, hogy nekem magamnak volt egy oly történetem, mely krónista-írói utamat állta.

Bocsánat, hogy ezuttal — egy kis mentséggel tartozván — nem mellőzhetem saját énoimet. Nem pengetem ugyan a most szeliden epedő, majd keserűen világfájdalmas lyra összevissza-rimező hurjait, vagyis más szavakkal: noha nem bírom a mindig magukról beszélő verselők nagyon elhasznált kiváltságát — mégis most egész bátran beszélhetek saját bajomról, miután ez jelenleg sokak baja, s mindenesetre a hetek történetéhez tartozik.

Az öreg Sylvester — a mily zsarnok s az emberek üldözésében kérlelhetlen volt — utolsó perceiben is egy ostort adott át utódjának, e szavakkal: „mivel uralkodni fogsz, kell, hogy féljenek tőled!“ Ez az ostor egy kis járvány volt, mely már a zúzos decemberben is ugyancsak zaklatá az embereket, noha a hagymázon és kolerán egy-

más után átesett fővárosiak ép oly kevésbé tartották érdemesnek beszélni róla, mint nagy csatákat vívott katonák valamely kisebb ütközetről.

A himlő — a nők réme — lépett csakhamar a kolera nyomába, s többi közt e sorok íróját is ujévi ajándok gyanánt lepte meg, midőn ép a felmerülő 1867. üdvözetére egy kötetlen nyelvű hymuszhoz liègezéz tárcairói tollát.

De mily kevés baj ez a birodalom új évi ajándokához: a hadkiegészítési törvényhez képest, mely egész panique-ot idézett elő a családok körében, s kockáztatja az „ország fiatalságának biztonságát“ — mint Madarász József kifejezé. — Mindenki katona lesz, kivétel nélkül, s még csak a kiváltás sem lehetséges többé! — erről beszéltek napokon át szegények és gazdagok, kiket az ég fiakkal álda meg. A főváros fiatalsága is megszorodott egy kissé, s a hetek előtt kitüzött „jogászbál“ (a szépek ez édes álma) a lét és nem lét nagy kérdése között kezdett hamletileg lebegni. De végre is győzött a „jótékony cél szentsége“, (mert e bálokat mindig a jogászsegélyző egylet

javára szokták tartani,) s a táncvigalom házi aszszonyául rögtön meg is választák a beau monde egyik fiatal szépségét: gróf *Szapáry Gézániét*, kinek kiséretéből soha semhiányoznak a gráciák.

Az öregek azonban nem nyugodtak meg oly hamar, mint a fiatalok, kik még a vulkánokon is vigan szoktak táncolni. Így a megriadt apák, gyámnokok és jólelkű nagybátyák egymásután vivék az ezresek, hogy kiválthassák fiaikat stb. addig, a míg lehet. Mondják, hogy e sietés épen 12 milliót jövedelmezett a birodalomnak, melyre — őszintén szólva — nagyobb összeg is rá férne. A tanulság pedig az, hogy nincs oly nagyon kifacsart citrom, melyből okkal móddal ne lehetne kapni még valamit.

A mint képzelhető volt, az országgyűlés tiltakozó föliratot küld az új hadkiegészítési törvény ellen.

Tehát egy fölirattal ismét több, mely Deák Ferenc nagy elméjét bizonyítja, s mely bár az ország véleményét fejezi ki, mégis — lehet — csak kiáltó szó marad.

A honvédelmi rendszer, mint eszme, bizonyára nem lenne visszatetsző nálunk, hol hajdan a nemesi fölkelés, s utóbb a nemzetőrség, hasonló intézvények valának, persze más szabásokban. Az, a min az alkotmányos érzület ezuttal annyira megütközik, nem más, mint hogy ily fontos törvényt nyílt parancsossal adnak ki akkor, midőn a magyar országgyűlés épen együtt ül.

A fölirat emelkedett hangon kéri e törvény visszavételét, s vannak, kik hiszik, hogy az egész nem is leend egyéb, mint egy felhő, mely komor árnyat vetett, s aztán csöndesen elvonul a láthatárról.

Midőn ép e hirtelen nyélbe ütött ujtás komor behatása alatt állt minden kedély — érkezett fővárosunkba *Litolff*.

A zene barátai már régóta ismerik nevét, melyet a nyugati lapok sokszor hangoztatnak magasztalásokkal; sőt zongorára szerzett művei közül is ösmerünk többet, miután hálás tanítványa: a kis *Ketten* Henrik, pár év előtt sokat játszott itt azok közül; de *Litolff* nagy tehetségét csak az ítélheti meg igazán, ki hallá zenekari szerzeményeit. Ez ideges, lázas, rohamoktól zaklatott költői elme a mult század véres szomorujátékaihoz: a nagy forradalomhoz fordul legörömelebb, hogy ott keressen ihletet, lelkesülést. Onnan merité a „Girondisták“ és „Robespierre“ című zenekölteményeit, melyek teli vannak tüzzel, lázzal és az erő rohamos hullámmásával. Robespierre, a legvéresebb dráma világtörténeti hőse, mint valami tul-

magasztalt alak, áll előttünk e zene árájában, be-foglalva a „marseillaise“ sokképen változó kere-tébe. Gyönyör és borzalom nélkül lehetlen a képzelem e nagy művét hallgatni.

Litolff a virtuózság útjára *Liszt*tel majdnem egy időben lépett. Voltak, kik egészen a zongorakirály mellé helyezék. Annyi bizonyos, hogy kivált fiatalabb korában, midőn még kevésbé volt ideges, nem állhatott tőle távol. „Párisi karneválja,“ melyet oly gyönyörű változatossággal játszik zongoráján, épen oly gyújtó hatású, mint *Liszt* dallamgazdag rhapsodiái. Egyébiránt nem célo-m őket párhuzamba állítani, annyival kevésbé, mert egyiket sem ismerem eléggé, s azt tartom, a mit egyik művésziünk ekkép fejezett ki: a dicsőség temploma nem oly szűk, mint valami török minaret, hogy benne az embereket egymás fejére kel-lene állítani.

Inkább sajnálatomat fejezem ki, hogy e kitünő párisi művész nem oly időben látogatá meg fővárosunkat, midőn nálunk több fogékonysággal, több lelkesedéssel találkozhatott volna. Most nyakig begombolkozva a politikai egyoldalúság rideg köntösébe, alig látunk meg egyebet, mint a hirlapokat, s alig hallunk mást örömele, mint a szónokokat.

Ekkép, midőn *Litolff* először játszott a nemzeti színházban: csak kevesen hallgatták. Mult vasár-napi déli hangversenye pedig az „Európában“ rossz időre esett, mert midőn a mi polgárias Pestünk ebédel: akkor lebeghetnek fölötte a múzsák — észre sem veszi. Csak szerdai búcsú-hangversenye a nemzeti színházban volt népesebb és zajosabb. A taps, az elismerés, a siker, melyet ez alkalommal *Litolff* aratott, meggyőzheték őt, hogy Pestnek elég fogékonysága van élvezni a zenei szépet, s elég elismerése, kitüntetni a merészebb röptű költöket; — de a ködös, homályos, bizonytalan idő, mely most ez országra nehezül, eltakar minden virányt, elvesz minden kedvet, és szürkére festi fölöttünk a mosolygó eget is.

Még a mulatni vágyó tömeg is kedvetlen, s *Foureaux* cirkuszában (a régi fűvészkertben) a bohócok halálra fárasztják egymást, míg egy kis kacajt idézhetnek elő. Nehéz nevetni most!

Mindamellet *Benedix* „Gyöngéd rokonai“ néhány nap előtt elég derűtséget idézett elő. — E német vigjátékot *Radnótfáy Sámuel* fordításának köszönhetjük, minélfogva egy csöppet sem csodálhatjuk, hogy az eredeti műveket: *Zichy Antal* „Cromwell-“jét és *Szigligeti* „Szerencés“-ét szépen megelőzte. A színészek oly kitünően játszottak e vigjátékban, hogy a közönség meg-

óhajtá, vajha minden művet az intendáns maga fordítana. A siker is, melyet e mű nyert, leginkább e jó előadásnak tulajdonítható. A vigjáték különben maga is eléggé kedélyes, de ama nehézkés német kedély van benne, mely az elefántok táncát juttatja eszünkbe. Az alakok azonban jól kidomborítvák és sok kómikai szinnel bírnak. A cím néhány, egymással és a világgal folyvást zsörtölődő vén hölgyre vonatkozik, kik együtt laknak egy utazó nagybátya házában, és szörnyen boszszantják egymást, valamint egy fiatal, kedves és érzelgős hamupipókéét is, kit a nagybácsi örökbe fogadott. A mint képzelni lehet, a visszatérő nagybácsi ezt a hamupipókéét veszi nőül, míg a zsembe „gyöngéd rokonok“ hoppon maradnak, s kénytelenek elhagyni a házat. Van egyéb történet is benne, de ez a legfőbb, s a többit annál kevésbé érek rá elmondani, mivel szólni akarok még

az akadémia és Kisfaludy-Társaság előkészületeiről is.

Az akadémia e hóban nemcsak nagygyűlését tartja meg, hanem a *Desseffy-ünnepélyt* is, midőn az elhunyt elnök utódja, b. Eötvös, bátran ismételteti: „nézzenek önök körül e palotában, itt minden az ő emléke!“ A Kisfaludy-Társaság pedig az új tagok választásához készül, miután most tiz külföldi s tizenhat belső tagot választhat egyszerűen. Vajha e nagy szám által valóban megerősítné magát; de félünk, hogy az új névsorban sokkal fogunk találkozni, kik rég kifáradtak már a munkálkodásban. A vén fák, melyek nem gyümölcsöznek már többé, sokszor a legnagyobb helyet foglalják el a kertekben. Pedig többet érnének még a csemeték is, melyekhez legalább a leendő bő termés reményeit köthetjük.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— (*Illem-szabályok az udvarnál.*) Az étiquettehez tartozik, hogy a magyar lovag, nemes, főnemes a felség előtt csak magyar diszruhában, kardosan, palástosan jelenjék meg. A német főrangú az ily alkalommal civil francia öltözetben jelenik meg, t. i. tisztán leberetválva, fekete frakban, fehér nyakkendővel, fehér mellény s legvilágosabb sárga vagy fehér glacée keztyűben, fekete rövid nadrágban, fekete selyem harisnyával, finom cipőben arany-esattal és csapott selyem kalappal. Az újabb kor valamint a tisztára való leberetváltást, úgy a rövid nadrágot is elengedte és ez utolsót pantalonra változtatta át. — A főbbrangu magyar nők nemzeti diszöltönyben jelennek meg az udvarnál; a német nők a legnehezebb selyem kelmeből vagy bársonyból készült francia uszályos öltönyben, drága ékszerekkel, fehér atlasz cipőben, bármilyen színű legyen is a ruha. Haja donok szintén ily öltözetben, csak rövidebb uszályal és kevesebb ékszerrel jelennek meg. Udvari diszobédeknel, bálóknál, estélyeknel, a meghívások kinyomatva osztogattatnak s azokon rendszeren kitéve szokott lenni az öltözetnek minősége, melyben meg kell jelenni. — Ki audienciára ő felségéhez bebocsáttatik, az belépésekor, de már benn a szobában, teszi az első mély bókot, erre három négy lépéssel közeledik a felséghez és ott teszi a második bókot, innen 4—5 lépésnyi távolságra közeledvén, teszi a harmadik bókot, mely után esendesen megáll, és bevárja ő felsége megszólítását, erre fennhangon ugyan, de nem szerénytelenül kiabálva, megszólal és hezza elő a

közlendő tárgyat; ha ő felsége a tárgyat bevégezettnek tartja, akkor fejével inteni szokott, mire a távozó szintén ugyanazon 3 bókkal huzza vissza magát, de hátrálva, soha hátat nem fordít ő felségének. Az ajtó mellett utolsó, azaz a harmadik bók alkalmával, hátra nyul a kilincsre, de képpel ő felsége felé fordulva, távozik az audienciából. A felső öltöny künn marad, még a várócsarnokon kívül. Kucsmát, kardot stb., keztyűt, legyezőt stb. letenni általában nem szabad; sőt, ha udvari ebédre való meghívással lennének kitüntetve, még akkor is karddal, kucsával stb., a nőknek pedig legyezővel kell asztalhoz ülni. A kalap vagy kucsma a szék alá teendő; a kard úgy helyezendő, hogy hátul ki ne álljon, ne hogy a szolgálk abban megbotoljanak. Különösen arra nyert utalás nélkül az ebéd fölött, vagy közel a legfőbb személyhez, vagy annak átellenében magasabb rangú személyt illető helyet elfoglalni, tolakodó illetlenség, s azért az étiquette ellen nagy hiba. Ebéd alatt a keztyűt levetjük, a nők a legyezőt magok mellé az asztalra teszik le; azonban, midőn az ebédetől felkelnek, azt ismét fel kell huzniok. Ha udvari bálra vagyunk hivatalosak, akkor csak a táncosok teszik le a kucsmát, kardot, kalapot, a katona a sisakot, csákót, de a keztyűt soha; az említettek pedig csak addig, míg táncolnak; mihelyt vége a táncnak, ismét kardot, kalapot veszen kiki. (Gr. Festetich L.)

—AI— (*A szakál tekintélye.*) A régi korban a szakál a tudomány és tekintély jellegét képviselő és ezek nagyságát hosszúsága határozta meg. A

törököknél még mainapig is a hosszú szakál a tanuknál bizonyító erővel bír. — Eme tekintély, melyet a szakálnak tulajdonítottak, nagy fontossággal bírt; ennek elvesztése miatt és ebből vette eredetét eme közmondás: megborotváltatott. E használt szójárást lehet azonban a 15 századból Philelphus nyeivtudóstól eredtnek is mondani. Ez ugyanis bizonyos Timotheussal nyelvészeti vitába elegyedett és mindketten megegyeztek abban, hogy a nyertes fél a vesztes szakála fölött rendelkezessék. Philelphus lön a nyertes, és hogy szakálát megmenthesse Timotheus, nagy összeget ígért ellenfelének; de Philelphus, noha szegény volt, ez ajánlatot visszautasította és ellenfelének szakálát levágatta. Lehet képzelni, mennyire megvolt a szegény Timotheus borotválva. — Voltak azonban időközök, a me-

lyekben a szakál nem mindig tartotta fenn tekintélyét. Egész az újabb időig leginkább a divat szeszélyes istennőjének kedvenc játékává vált. — Így például a rómaik meghagyták egy időben a szakált, a *barba decet virum* közmondás szerint tekintélyt adva maguknak; máskor ugyanazon okból levétették. Egy időben senkinek sem volt szabad 25-ik éve előtt szakálát levágni, és ha ez életkort elérte, ugy ez nagy ünnepélyesség közt ment végbe; lakomá-

kat adva, levágott szakálát Jupiternek, Venusnak vagy más istennek áldozá föl. Az újabb időben, különösen az utósó négy század alatt a szakál tekintélye fokozatosan hanyatlott, míg az végre egészen elveszté jelentőségét, ha csak a francia divat-csinálok ismét nem fogják fölhasználni a változatosságok kiségitőjeül. — Hosszu szakált rendszeren művészek és irodalommal foglalkozó egyének, politikában a liberálisok hordanak, és kik valamely kivételes állást foglalnak el. Az udvaroknál azonban már most nagyon kevés helyütt lehet szakálás egyénekét találni.

(A Kolecvár alatti templom, Erdélyben.) E vár rajzát's leírását a „Hazánk“ 1865. folyama 153-dik lapján közölte s most a romok alatt levő óhitű templomról szólunk. Kolecvár alatt, — a várhegytől sebes havasi patak által elválasztva, — van-

nak egy óhitű templom romjai. Hátát az erdős oldalnak vetve, ridegen mered a köves dombon; még a körötte levő fák is titkos árnyat vetnek reá. De fal-iratai nem érdek nélküliek. Mint a karcolt és festett iratokból kitünik, (mely görbe lábú betűk beszélő élénkséget adnak a belső résznek,) e templom a várhoz tartozott, külön kis ekkleziát képezve, s a Kendeffi-család tartotta fönn, melynek tagjai ide jártak le sasfészkeikből istenitiszteletre. Óhitűnek neveztem, mert az elmosódó fal-festvények ama különös modoru szenteket tüntetik elő, melyek csak is e templomban találhatnak helyet; de azért hibás volna azon állítás — legalább ezután ítélve, — hogy a Kendeffiek oláhok, mert tudnunk kell, hogy a föliratok által jelzett században Erdély főurai között a görög vallás

A Kolecvár alatti templom. (Rajz. Nemes A.)

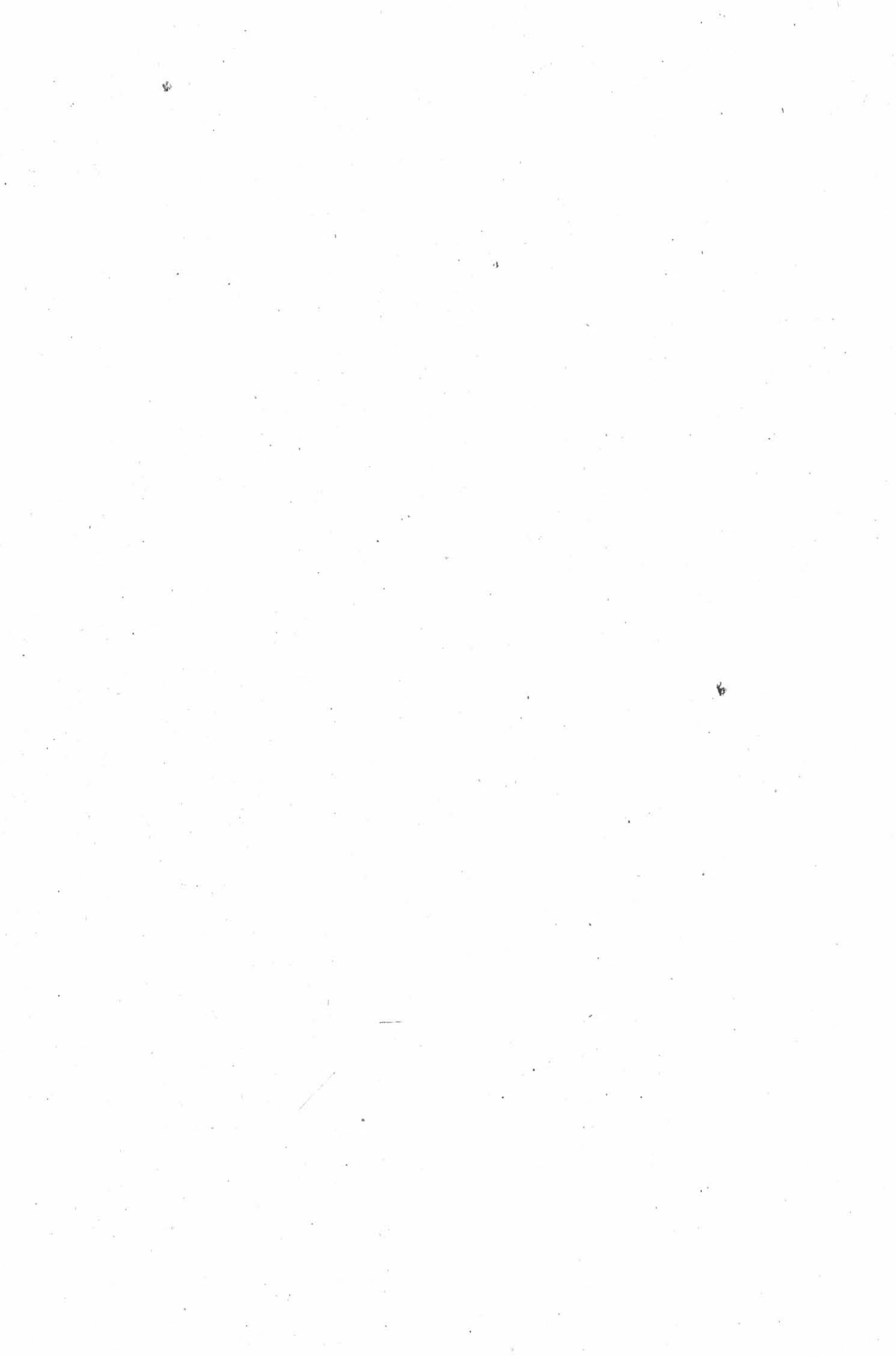
divott. Aztán a megörzött lelkesz-nevek nem tősgyökeres magyar hangzásnak-e? Egy futó tekintet elég a külsőre. A fal, a torony — némi romlást leszámítva, — épen áll, elől két támaszszal, mint a sphinx lábai; a tornyon fönn lőrés-idomu hat-hat ablakoeska van, mindhárom oldalon. A torony teteje bolthajtás-idomzatu, téglával földve, s most is ép. A templomnak nincs födele, s így a belső falakon csak néhol vehetők ki a festett szentek arcai, miket még le nem áztathatott az eső.

A torony alatt, — hová eső be nem csapdoshatott, — szemlélhetők az említett föliratok. „Tobias Décsi de Baranya hic fuit Paedagogo Nicolai Kendefi 1592.“ Így szól az egyik; a másik hasonló. A szerint „N. Décsi János 1699-ben nevelő, — 1707-ben pedig a kolei ekkleziában pap vala, Kendefi Mihály és Miklós alatt.“ Szomorun áll a templom, erdőaljban, elborultan; tégladarabok lepik belsejét, s tört márványoszlopok. Szögletein, ablakain kihajt a fehérvirágos bodza.

Nemes Albert.

—v— (Igazi angol.) A mult havi viharok alkalmával sok hajó törést szenvedt. Egyik hajó népét megmentették, de ennek angol kapitánya nem akart a mentő esolnakba szállni, mert *gentleman-nak* illetlen volna idegenek előtt tuskés által megjelennie.

—kr.— (*Deák Ferencet és Ghiczy Kálmánt*) a szolnoki kaszinó honfui érdemeik iránti hódolat és elveik iránti buzgó ragaszkodás jeléül, állandó disztagokul választotta meg.

—kr.— (*Kapy Ede, pestmegyei főispáni helytartó*) elnöklete alatt a napokban az inség ügyében bizottmányi ülés tartatott, mely alkalommal a bizottmány az inséges kerületek elnökeinek jelentéséből azon szomorú meggyőződésre jutott, hogy a megye több helyein a nyomor iszonyuan nő. — Leginkább a solti és kecskeméti járás helységei és maga Kecskemét városa érzi e nyomor súlyát. Ennek folytán azon javaslat tétetett, hogy az imént érintett járások számára a segélyösszegek nagyobb mérvben osztassanak ki, mint eddig. E javaslatot a bizottmány el is fogadta.

—kr.— (*Deville János*), ki pár héttel ezelőtt életuntségéből életének végett, vetett végrendeletében több hazai intézetről és jótékony egyesületről emlékezett meg. Ezek közt a Kisfaludy-társaságnak, mint biztos kútból értesülünk, 3000 főt hagyományozott. Ezenkívül hagyott az akademiának, nemzeti színháznak, budai népszínháznak, írói segélyegyletnek, gyermekkórháznak.

— (*Székesfehérvárról tudatják velünk*), hogy ott mintegy 250 taggal jótékony nőegylet alakult, melynek keletkezése körül Zsömböry Ede urnak nagy érdemei vannak. Az egylet elnöknője Gebhardt-Scheidel Antónia, alelnöknője Kenossey-Sziklai Franciska és pénztárnoka Szelke Kristófné.

—v.— (*B. Füred szépülésére*) vonatkozólag írják lapunknak, hogy azon telkek egyikét, melyet a tulajdonos szerzet magán építkezők számára hasíttatott ki a fürdő helyiségén, *Szilcs Lajosné* ő nga vette ki, a kinek jövő nyáron már diszes vilája lesz Füreden, s mint halljuk, ezenkívül több építkezni szándékozó is jelentkezik. A kihasított telkek térrajza szerkesztőségünknel még mindig megtekinthető, s az intézet felügyelője, t. Écsy László ur a hozzá (B. Füredre) intézett levelekre szives készséggel nyújt felvilágosítást.

—v.— (*Rózsa Sándorról*) nem való az a hír, hogy ő felsége megkegyelmezett volna neki, mert Péterváradról írják, hogy e szerencsétlen népies hős most is ott van börtönben, hol — hacsak ezután nem kap kegyelmet — 1872-ig kell ülnie.

—v.— (*Isonyu sok jogász.*) Hogy ifjaink a gyakorlati élet pályák választásában mennyire tapintatlanok, a pesti egyetem ez idén boirott hallgatóinak száma is mutatja, kik közt *jogászt* 1109-et, *orvost* már csak 466-ot s *gyógyszerészt* csak 70-et találunk. S minthogy ezenkívül a hazában még mintegy tíz felsőbb tanintézetben tanítják s hallgatják a jogot, természetes, hogy a jogászok száma az orvosokét mintegy négyszeresen, a technikusokét mintegy tízszeresen s a gyógyszerészekét huszszorosán haladja meg. Természetes, hogy így aztán igen sok tyukprókátornak és diplomatikus koldusnak is kell támadnia!

—kr.— (*A katonai váltásdíjakat*) — mint a bécsi lapok írják, — mindenütt siettek lefizetni. Mind ha csak a föld alól teremtettek volna elő a pénz. Sok helyütt fordultak elő komikus jelene-

tek. Így Czernowitzban izzadva szaladt egy uri ember a városházára, hol egyik ismerőse rákiált: „Hisz ön izzad rettenetesen, hová siet olyan nagyon?” — „Jobb izzadni, mint vérzeni!” volt a válasz s futott tovább.

—kr.— (*Georges k. a., Franciaország egyik legnagyobb drámai színésznője*) jan. 11-dikén éjjel Párisban meghalt. 1786-ban születetett Amiensben. Már 12 éves korában a szinpadra lépett, s 1802-ben Bonaparte Lajosné pártfogása folytán a Françaisban is játszott. Ezután hosszabb utazást tett Német- s Oroszországban, 1813-ban a Français rendes tagja lett, de csakhamar ismét megvált Páristól, s később visszaérkezve a l'Odéon, s a de la Porte-Saint Martin színházakban játszott. „Georges k. a. — mondja a „France” — amaz utolsó színésznők egyike volt, kik tisztán megőrizték a drámai művészet szép hagyományait.” Nagy dicsőséget és roppant vagyont szerzett, s majdnem nyomorban s egészen elfeledtetve halt meg.

—kr.— (*A dunagőzhajózási társaság*) Pesten az áruszállítást, mely eddig a felső- és alsórakparton történt, a saját és a városi felső-rakpartra központosította; a személyszállításra pedig a lánchidon alól a kreskedelmi épülettől kezdve az Almayházig lévő rakpart lett ma kijelölve a városi gazdasági bizottmány által, mely közelebb lévén a városhoz, mindenestre célszerűbb.

—v.— (*Japán műipara a párisi világtárlaton*) gazdagon lesz képviselve. Félgömbünk e legkeletibb országa egyébiránt mindenkép közeledik a nyugat civilizációjához, s e végből a Párisba most érkezett követségen kívül, mely Londont, Berlint és Szentpétervárt is meg fogja látogatni, ezután London és Párisban állandó követségek által is képviselteti magát, sőt Párisban külön iskolát is alapított, japáni ifjak számára. A japániak copfját tehát ezentul nem lehet okunk gúnyolni.

—v.— (*Lembergben orosz konzulságot*) fognak felállítani. Temesvárott a törökök akartak konzulságot állítani, a mit a magyar kereskedelmi érdekek is követeltek, de ezt Bécsben nem engedték meg.

—kr.— (*Spanyolországból*) folyvást nyugtalanító híreket közölnek. A madridi katonaság már többször be volt rendelve a kaszárnyákba, mivel lázadástól tartottak. Párisba folyvást számos menekült érkezik Spanyolországból.

—kr.— (*Larisch gróf.*) — a „Fremdenblatt“ értesülése szerint, — családi bajok miatt lemond a pénzügyminiszterségről.

—v.— (*A párisi világtárlaton*), mely ápril 1-jén nyílik meg, számos hazai készítményünk mellett a kiválólag magyar cimbalom is képviselve lesz egy gyönyörű mivű és szerkezetére nézve tökélyesített példányban. — Több vállalkozó hatósági engedély mellett sorajátékot indít meg olcsó jegyekkel, úgy, hogy a nyerő jegyek tulajdonosai ingyen szállíttatnak Párisba s vissza s egész idő alatt ingyen ellátásban részesülnek. Ily vállalkozó Kolozsvárt is van. Napoleon császár a tárlat ideje alatt oly vendéglőt állíttat föl, mely naponként 4 százezer embert lát el étellel, leginkább Franciaország szegényebb lakóit.

—kr— (Garibaldi fia, Ricciotti) Kandiában ve-
rekedik. Ezt írja egy odavaló tudósítás.

Irodalom.

— (Beküldettek szerkesztőségünkhez:)

1. — „Allgemeines öst. Gestill-Buch“ (The Austrian General Stud Book.) Első kötet, szerkeszti Mayr Otto, cs. k. lovaskapitány. Az egész mű előfizetési ára 10 ft. Előfizetési felhívása magyar volt, maga a könyv pedig német.

2. — „Magyar tanügyi reformjavaslat“; írta Wiche József tanár, 1-6 füzet, ára 40 kr.

3. — Előfizetés a „Tanügyi füzetekre“; szerkeszti Corzan Avendano Gábor tr. Évenként 10 füzet; díj egész évre 4, fél évre 2 ft, mely a szerkesztőhöz (Pest, Redoutte-épület) küldendő.

4. — „Nemtan a színi tanoda és a magyar színészek használatára.“ Szerző gr. Festetich Leó, a színi tanoda főigazgatója. Nem színészek is hasznát vehetik.

— („Kis Üstökös“ c. képes gyermeklapra) hirdet Dienes Lajos mint szerkesztő és kiadó előfizetést, melynek előfizetési ára egész évre 4, félévre 2, negyedévre 1 ft., mely összegek szerkesztő neve alatt (Kerepezi út, 5 sz.) Pestre küldendők. Dienes írónk közül legjobban tud a gyermekek esze és szívéhez szólni, s így vállalatának sikert jósolunk.

— (Szabó Richárd „Nők világa,“) évek előtt már elfogyott munkájára új előfizetést hirdet. Füzött példány ára 1 ft. 50 kr., vászonban 2, selyemben 4, bársonyban 5 ft. A pénzek szerző neve alatt: Stáció-utca, 39. sz. küldendők be.

Szerkesztői üzenetek.

— **Utrechtbe:** K. L-nak. Érdekes cikkeinek folytatását kérjük.

— **Böltkére:** A „Szegény lengyelek“ s „Milyen a nép“ című költemények gondolkozó főre mutatnak, de kidolgozásuk nem üti meg a mértéket.

— **Münchenbe:** M. M-nak. Sorait vettük s az érdekes képeket várjuk. A tanulmányfejeket tetszésére bizzuk.

— **Pest:** „A dálnok élete“; nem fogjuk közölni.

— **N. Váradra:** Az „Oh mondanám“ szerzőjének. Lapunk azon nő előfizetője, kihez ön versét intézi, alkalmasint azért lesz hálás, hogy azt a verset ki nem adjuk. Az efféle szerelmes üzeneteket a bécsi „Fremdenblatt“ szokta közölni — hirdetései rovatóban.

— **Cs. Palotára:** Megkaptuk; jó mindkettő, csakhogy tartunk tőle, hogy nem a mi lapunk keretébe kerül. Kérnénk praktikusabbat. Az „Üstökös“ a kérdéses dolgoknak megőrül. — E napokban magán levelet indítottunk utnak.

— **Pesten:** Acsay Sándornak. Az első közlemény jó s ha az egész kezeink közt lesz, megkezdjük kinyomatását.

— **M. Szigetre:** T. G-nak. Megküldtük. Mult évben küldött kéziratára vonatkozólag rendelkezést vártunk volna, minthogy annak tárgya kivonatban már régebben lapunkban is látott napvilágot. Alkalmilag más dolgozatot kérünk.

— **N. Enyedre:** P. Sz. K-nak. Köszönet mind a jó kivonatok, mind a fac-similéért, mely utóbbiak közt sok becses mellett némely olyan is van, melyet már közöltünk.

— **Sz. Fehérvárra:** P. Henriknek. Egyszerűen: München, festészeti akadémia.

— **Sz. Fehérvárra:** U. G-nak. Köszönettel vettük. A jó kiváratot viszonzozzuk. Az a két *genialis* szerzemény be van már sorozva.

— **Pálhalmára:** A szíves ígéretre azt mondjuk, hogy örömmel látott vendégünk lesz az egész.

— **B. Csabára:** a t. városi képviselőnek. Takács Ferenc urnak, lapunk amerikai levelezőjének legközelebbi alkalommal megküldjük New-Orleansba a küldött 10 dollárért képviselőileg kiállított hivatalos köszönő iratot a jegyzőkönyvi kivonattal együtt.

— **Pesten:** W. T. K-nak. Berzsenyi magasztos költeménye után, mely „Isten! kit a bölcs lángesze föl nem ér“ sorral kezdődik, — bár nem rossz, de igen halvány óda a hozzánk beküldött.

— **Nápolyba:** Ó. L-nak. Készséggel eljárnak mind a két dologban, s ama lap hibás cikkének beküldését köszönjük. Magán tudósítást nemsokára küldünk, s az ön leveleit olvasóink mindig szívesen fogadják.

— **Szarvasra:** S. S-nak. Közölni fogjuk.

— **Pesten:** —v—nek. A költemény csinos; de érdemes volna az angol irodalom nagyobb becsü termékeiből választani. A fordítás nem elég folyékony, s van benne több grammatikai hiba.

— **N. Váradra:** Sz. B-nak. Nem volt az még közölve, hanem kéziratban olvastathatott. A küldemény egyszerre, e hó végén indul utnak.

— **Pesten:** F. M-nak. Az „Örült férj“ című versnek nem adhatunk helyet; annál kevésbbé fizethetünk érte díjt.

— **Pesten:** Hatvani utca. Jelenleg szerkesztőségünknel minden állomás be van töltve.

A kiadó-hivatal üzenetei.

— **Nyögeren:** K. A. urnak. A kép elindult. A tévedés helyre van hozva. Az egyik felesleges példányt kérnők *viszszaküldeni*.

— **Gávrára:** R. S. J. urnak. Igaz, hogy harmadéve a 30 kr. beküldött, de az akkor történt reclamatió folytán 1866. efr. 5-én a „Dobozit“ küldtük meg érte.

Előfizetési feltételek a

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“

1867-diki évfolyamára.

Az új előfizetők a lapok által annyira dicsért 1865. és 1866-diki „Dobozit“ és „Zrinyi és Frangepán“ című képeinket *kedvezményül, egyszerre megrendelve 2 ft 30 kr-ért*, bármelyiket külön megrendelve, 1 ft 30 kr-ért kapják meg, mely összegbe a csomagolási díj s a bélyegilleték is bele van számítva.

1867ki minden egész éves előfizetőnk — habár négy negyedéves részletben is fizetnek elő — ismét új kedves meglepetésben fogjuk részesíteni.

A lap ára:

Egész évre 6 ft. — kr. | Januártól aprilisig 1/4 évre 1 „ 50 „
Januártól júniusig félévre 3 „ — „ | Az új műmelléklet csomagolási díja 30 kr.

Az előfizetési pénzek a „Hazánk s Külföld“ kiadóhivatalába — Pestre — utasítandók.